

REGULACJE SŁUŻĄCE USPRAWNIENIU CYWILNEGO POSTĘPOWANIA ROZPOZNAWCZEGO

redakcja naukowa Izabella Gil

Izabella Gil, Piotr Gil, Adrian Borys

NOWELIZACJA KPC 2019

REGULACJE SŁUŻĄCE USPRAWNIENIU CYWILNEGO POSTĘPOWANIA ROZPOZNAWCZEGO

redakcja naukowa Izabella Gil

Izabella Gil, Piotr Gil, Adrian Borys

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 20 maja 2020 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Autorzy poszczególnych rozdziałów:

Izabella Gil – rozdz. 1–3, 5, 10, 13

Piotr Gil – rozdz. 4, 9, 12, 13 pkt 13.1.5

Adrian Borys – rozdz. 6–8, 11

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-879-1

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	11	
WSTĘP	13	
ROZDZIAŁ 1		
WYMOGI FORMALNE POZWU I ODPOWIEDZI NA POZEW		
W POSTĘPOWANIU ZWYKŁYM ORAZ POSTĘPOWANIU ODRĘBNYM		
W SPRAWACH GOSPODARCZYCH		17
1.1. Obowiązki stron postępowania cywilnego	17	
1.2. Pozew – wymogi formalne pozwu w sprawach cywilnych	19	
1.3. Pozew w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	22	
1.4. Wymogi formalne pozwu w sprawach gospodarczych, w których możliwe jest wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym	32	
1.5. Zakaz przekształceń przedmiotowych powództwa w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	35	
1.6. Odpowiedź na pozew jako ciężar procesowy	35	
ROZDZIAŁ 2		
PISMA PRZYGOTOWAWCZE I POSTĘPOWANIE W CELU		
PRZYGOTOWANIA ROZPRAWY		40
2.1. Postępowanie w celu przygotowania rozprawy	40	
2.2. Pisma przygotowawcze	56	
ROZDZIAŁ 3		
PRZECIWDZIAŁANIE NADUŻYWANIU PRAWA PROCESOWEGO		59
3.1. Klauzula generalna nadużycia prawa procesowego	59	
3.2. Konsekwencje nadużycia prawa procesowego	66	
3.3. Zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki postępowania	68	
ROZDZIAŁ 4		
ZMIANY W PRZEPISACH ODNOSZĄCE SIĘ DO SĄDU		70
4.1. Usprawnienie postępowania wпадkowego w przedmiocie wyłączenia sędziego	70	
4.1.1. Wyłączenia sędziego z mocy prawa – więzy pokrewieństwa, powinowactwa albo oddziaływanie wyniku sprawy na prawa i obowiązki sędziego – art. 48 ¹ k.p.c.	71	

4.1.2. Brak podstaw do wyłączenia sędziego udzielającego wyjaśnień uczestnikom postępowania	72
4.1.3. Przebieg postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego	74
4.1.4. Zażalenie na oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego	74
4.1.5. Sąd właściwy dla rozpoznania wyłączenia sędziego	75
4.2. Pozostałe znowelizowane przepisy odnoszące się do sądu wprowadzone ustawą z 4.07.2019 r. nowelizującą Kodeks postępowania cywilnego	76

ROZDZIAŁ 5

PISMO NIEBĘDĄCE POZWEW ORAZ POZEW OCZYWIŚCIE BEZZASADNY	78
5.1. Pismo niebędące pozwem i konsekwencje jego wniesienia	78
5.2. Pozew oczywiście bezzasadny	82
5.2.1. Podstawy uznania powództwa za oczywiście bezzasadne	86
5.2.2. Tryb postępowania związany z powództwem oczywiście bezzasadnym	91
5.2.3. Inne podstawy prawne do uznania powództwa za oczywiście bezzasadne	94
5.3. Zaskarżenie wyroku oddalającego powództwo jako oczywiście bezzasadne	97

ROZDZIAŁ 6

OBRONA POZWANEGO W KONTEKŚCIE OGRANICZENIA DOPUSZCZALNOŚCI ZARZUTU POTRĄCENIA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM	100
6.1. Potrącenie jako materialnoprawne oświadczenie woli	100
6.2. Zarzut potrącenia jako czynność procesowa i jego ograniczenia	101
6.2.1. Istota zarzutu potrącenia i uzasadnienie jego ograniczenia w postępowaniu cywilnym	101
6.2.2. Podstawa zarzutu potrącenia	107
6.2.2.1. Wymóg pochodzenia potrącanych wierzytelności z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda	107
6.2.2.2. Wymóg bezsporności potrącanych wierzytelności	110
6.2.2.3. Wymóg udowodnienia potrącanych wierzytelności dokumentem niepochodzącym wyłącznie od pozwanego	112
6.2.3. Zakres temporalny podnoszenia zarzutu potrącenia w postępowaniu cywilnym	114
6.2.4. Forma zarzutu potrącenia	116
6.3. Obrona pozwanego w przypadku niedopuszczalności lub nieuwzględnienia zarzutu potrącenia	118

ROZDZIAŁ 7

USPRAWNIENIE DORĘCZEŃ W POSTĘPOWANIU CYWILNYM	122
7.1. Doręczenia elektroniczne między profesjonalnymi pełnomocnikami	122
7.2. Doręczanie pierwszego pisma w sprawie inicjującego potrzebę podjęcia obrony	127
7.2.1. Istota i uzasadnienie wprowadzenia nowej regulacji	127
7.2.2. Procedura doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika	129
7.2.3. Możliwość uzyskania aktualnego adresu pozwanego. Dowód przebywania pozwanego pod adresem wskazanym w pozwie	134

7.2.4. Możliwość ustanowienia kuratora w sytuacji braku możliwości doręczenia pierwszego pisma procesowego	137
7.3. Doręczanie pism sądowych przedsiębiorcom	138

ROZDZIAŁ 8

ZARZĄDZENIE ASYSTENTA SĄDZIEGO I JEGO ZASKARŻENIE	140
8.1. Charakter i przedmiot zarządzenia asystenta sędziego	140
8.2. Kontrola i zaskarżalność zarządzeń wydawanych przez asystenta sędziego	143

ROZDZIAŁ 9

USPRAWNIENIE POSTĘPOWANIA DOWODOWEGO	145
9.1. Wprowadzenie – postępowanie dowodowe	145
9.2. Istota zmian przepisów postępowania cywilnego w zakresie postępowania dowodowego	146
9.2.1. Obowiązek wyszczególnienia faktów, którym strona przeczy – art. 230 k.p.c.	147
9.2.2. Uściślenie wymagań wobec treści wniosku dowodowego	147
9.3. Podstawy odmowy przeprowadzenia dowodu	148
9.4. Uściślenie treści postanowienia dowodowego	148
9.5. Aktywizacja stron przy przeprowadzaniu dowodów z zeznań świadków	149
9.6. Zasady odbierania przyrzeczenia	150
9.7. Dopuszczenie dowodu z dokumentu	150
9.8. Umowy dowodowe	150

ROZDZIAŁ 10

POJĘCIE SPRAWY GOSPODARCZEJ I PRZEBIEG POSTĘPOWANIA ODRĘBNEGO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH	171
10.1. Specyfika postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych	171
10.2. Zakres stosowania przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	174
10.3. Pojęcie sprawy gospodarczej	175
10.4. Przebieg postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych	180
10.5. Postępowanie dowodowe w sprawach gospodarczych	182
10.5.1. Dowód z zeznań świadków	182
10.5.2. Umowy dowodowe	183

ROZDZIAŁ 11

ZMIANY USPRAWNIAJĄCE POSTĘPOWANIA ODWOŁAWCZE	186
11.1. Zmiany w zakresie wymogów apelacji oraz usprawnienie postępowania wywołanego jej wniesieniem	186
11.1.1. Nowe wymogi w zakresie treści apelacji	186
11.1.1.1. Określenie wymogów w zakresie zarzutów dotyczących podstawy faktycznej rozstrzygnięcia	186
11.1.1.2. Powoływanie nowych faktów i dowodów	189
11.1.1.3. Powoływanie się na dowody utrwalone za pomocą urządzeń rejestrujących	189
11.1.2. Kontrola formalna apelacji	190
11.1.3. Rozpoznanie apelacji na posiedzeniu niejawnym	195

11.2. Zmiany usprawniające postępowania wywołane wniesieniem zażalenia	198
11.2.1. Rozszerzenie zastosowania tzw. zażalenia poziomego	198
11.2.2. Termin do wniesienia zażalenia oraz kontrola poprawności i rozpoznanie zażalenia	204
11.2.3. Ograniczenie możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego	208
11.2.4. Ograniczenie możliwości zaskarżenia postanowienia (zarządzenia) o wymiarze opłaty	209
11.3. Zmiany w zakresie skargi na orzeczenie referendarza sądowego	211

ROZDZIAŁ 12

ZMIANY USPRAWNIAJĄCE POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE	216
12.1. Usprawnienie postępowania nieprocesowego	216
12.1.1. Właściwość miejscowa sądu	216
12.1.2. Pozostałe zmiany dotyczące właściwości sądu w postępowaniu nieprocesowym	218
12.2. Zmiany dotyczące postępowania procesowego stosowane odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym, odnoszące się do przebiegu postępowania	218
12.2.1. Udzielanie wyjaśnień uczestnikom postępowania a podstawy wyłączenia z art. 49 k.p.c.	219
12.2.2. Rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego	219
12.2.3. Zażalenie na oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego	220
12.3. Kompetencje referendarza sądowego w postępowaniu nieprocesowym	220
12.3.1. Skarga na postanowienie referendarza sądowego	221
12.3.2. Skutki wniesienia skargi na postanowienie referendarza	222
12.3.3. Zakres przedmiotowy skargi na postanowienie referendarza	222
12.3.4. Ciężar wspierania postępowania przez uczestników postępowania nieprocesowego	223
12.4. Postępowanie dotyczące zażaleń wniesionych jedynie dla zwłoki w postępowaniu nieprocesowym	224
12.5. Skutki pozostawienia zażalenia bez rozpoznania w postępowaniu nieprocesowym	225
12.6. Apelacja w postępowaniu nieprocesowym po nowelizacji	226
12.6.1. Element apelacji odnoszący się do zarzutów co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia	227
12.6.2. Formułowanie zarzutów apelacyjnych z wykorzystaniem protokołu elektronicznego	227

ROZDZIAŁ 13

ZMIANY USPRAWNIAJĄCE POSTĘPOWANIA ODRĘBNE	232
13.1. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych	232
13.1.1. Podstawy właściwości miejscowej sądu w sprawach z zakresu prawa pracy	232
13.1.2. Podstawy właściwości miejscowej sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	233
13.1.3. Rezygnacja z szczególnej regulacji związanej ze wstępnym badaniem sprawy i prowadzenia czynności wyjaśniających	233
13.1.4. Czynności związane z przygotowaniem rozprawy w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych	235

13.1.5. Zmiany w przepisach dotyczących rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy	236
13.1.6. Zmiany w przepisach dotyczących rozpoznawania spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych	237
13.2. Postępowanie nakazowe i upominawcze	238
13.2.1. Zmiany w postępowaniu nakazowym	240
13.2.2. Zmiany w postępowaniu upominawczym	242
13.3. Zmiany w postępowaniu uproszczonym	243
13.4. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń	245
13.5. Elektroniczne postępowanie upominawcze	246
BIBLIOGRAFIA	249

WSTĘP

W nauce postępowania cywilnego można wyodrębnić dwa kierunki poglądów na temat pożądanego kształtu zmian polskiego systemu prawa cywilnego procesowego. Początkowo wielu zwolenników zyskała koncepcja opracowania nowych podstaw dla przyszłego Kodeksu postępowania cywilnego. Nowy planowany akt prawny miałby być na wskroś nowoczesną regulacją, czerpiącą wzorce z uregulowań klasycznych, ale uwzględniających rozwój nauki, techniki oraz doświadczenia innych porządków prawnych. Prace nad opracowaniem nowego aktu prawnego zostały jednak wstrzymane. Być może jedną z istotnych przyczyn tego stanu była konieczność uchwalenia nowelizacji kodeksu. Zmiany ustaw procesowych niejednokrotnie wymuszane są zmianami przepisów prawa materialnego, i to nie tylko prawa cywilnego, lecz także innych dziedzin prawa, a mianowicie administracyjnego i karnego.

Efektom koncepcji obejmujących potrzebę pilnych nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego było uchwalenie m.in. ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹. Prace nad tym obszernym aktem prawnym nowelizującym m.in. Kodeks postępowania cywilnego² rozpoczęto już w 2017 r.³, co zaowocowało uchwaleniem zmian w zakresie 234 jednostek redakcyjnych Kodeksu postępowania cywilnego. Analizując⁴ wcześniejsze

---

¹ Dz.U. poz. 1469 ze zm.

² Przedmiotowa ustawa zmienia również ustawy: z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2020 r. poz. 532 ze zm.); z 27.05.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 365 ze zm.); z 28.05.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm.); z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 446); z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311 ze zm.); z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2363 ze zm.) i z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 121 ze zm.). Oprócz zmian w ww. ustawach uchylono ponadto ustawę z 24.05.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 723).

³ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 8.01.2019 r., druk sejm. nr 3137, VIII kadencja, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137> (dostęp: 25.04.2020 r.).

⁴ Por. P. Gil, *Główne przeobrażenia prawa procesowego cywilnego w Polsce po zmianach społeczno-ustrojowych 1989 roku [w:] 25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III Rzeczypospolitej*, red. H. Duszka-Jakimko, E. Kozerska, Warszawa 2015, s. 249–263.

istotne nowelizacje Kodeksu postępowania cywilnego z lat 2000, 2004, 2011 i 2015, niewątpliwie zakres dokonanej nowelizacji ustawą z 4.07.2019 r. ma istotne znaczenie dla zasad kształtujących przebieg postępowania cywilnego. Znowelizowanych zostało bowiem nie tylko szereg przepisów, lecz wprowadzone zostały także nowe regulacje prawne, związane m.in. z przebiegiem postępowania rozpoznawczego oraz zasady dowodzenia w postępowaniu cywilnym. Znaczna część nowych uregulowań odnosi się do przyspieszenia i uproszczenia prowadzenia postępowania rozpoznawczego, tj. procesu (w tym postępowań odrębnych), postępowań nieprocesowych, jak też postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego. Negatywnym aspektem dokonanej nowelizacji jest wprowadzenie niesprawdzonych w polskim systemie prawa cywilnego rozwiązań z innych systemów prawnych, opierających się na odmiennych doświadczeniach społecznych. Wskutek dodania kolejnych jednostek redakcyjnych doszło do zwiększenia objętości i tak już obszernego aktu prawnego. Kodeks postępowania cywilnego w obecnym kształcie stanowi jeden z najobszerniejszych aktów prawnych w Polsce. Kolejne nowelizacje Kodeksu postępowania cywilnego wskazują, że cele określone uzasadnieniem projektu ustawy z 4.07.2019 r. nie zostały w całości osiągnięte, skoro nawet do treści ustawy nowelizującej wprowadzone zostały zmiany⁵. Dalsze zmiany Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzone ustawą z 13.02.2019 r.⁶ wejdą w życie w lipcu 2020 r., choć z całą pewnością należy spodziewać się następnych.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest omówienie zmian wprowadzonych ustawą z 4.07.2019 r., ale ze względu na ich zakres dotyczyć ono będzie instytucji i instrumentów prawnych służących usprawnieniu cywilnego postępowania rozpoznawczego. Przedmiotem analizy będą zwłaszcza te regulacje prawne, które zmierzają do usprawnienia oraz przyspieszenia biegu postępowania cywilnego (procesu oraz postępowania nieprocesowego). W odniesieniu do postępowania nieprocesowego cel ten może zostać osiągnięty zarówno poprzez stosowanie znowelizowanych przepisów o postępowaniu nieprocesowym⁷, tj. w zakresie zmian dotyczących uregulowań dotyczących *stricte* postępowania nieprocesowego, jak i odpowiednie stosowanie przepisów o trybie postępowania procesowego ze względu na treść przepisu art. 13 § 2 k.p.c.

Opracowanie w założeniach ma umożliwić zapoznanie się z treścią regulacji związanych z usprawnieniem przebiegu postępowania, ale także poznanie zakładanych celów, jakie legły u podstaw wprowadzania zmian do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. Jak wynika bowiem z uzasadnienia do projektu ustawy

⁵ Ustawa z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2089).

⁶ Ustawa z 13.02.2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 288).

⁷ Zmiany dotyczące postępowania nieprocesowego zostały zamieszczone w art. 1 pkt 191–196 ustawy z 4.07.2019 r.

nowelizującej, zasadniczym celem wprowadzanych zmian było przede wszystkim przyspieszenie i usprawnienie procedur stosowanych w postępowaniu cywilnym. Zdaniem projektodawców cel ten mógł zostać osiągnięty poprzez m.in.: nakierowanie w celu ustalania prawdy formalnej działań organów prowadzących postępowanie i dokonujących gromadzenia materiału dowodowego oraz oceny faktów. W związku z tym wprowadzony został system prekluzji dowodowej, jako zasady koncentracji materiału dowodowego i nałożenie na strony i uczestników postępowania cywilnego ciężarów związanych z prowadzeniem postępowania cywilnego (por. art. 6 § 2 oraz art. 232 k.p.c.), przy jednoczesnym wprowadzeniu zakazu nadużycia uprawnień procesowych. Zgodnie z dodanym przepisem art. 4¹ k.p.c. z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania stronom i uczestnikom postępowania nie wolno czynić użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono (nadużycie prawa procesowego). W uzasadnieniu projektu wskazano, że formą, w jakiej dochodziło do nadużycia prawa, było: 1) wnoszenie jako pozwu pisma niezawierającego żądania rozpoznania sprawy sądowej, 2) wnoszenie pozwu oczywiście bezzasadnego, 3) wnoszenie szeregu wniosków o wyłączenie sędziego, 4) wnoszenie wielu zażaleń w tym samym lub zbliżonym przedmiocie, 5) wnoszenie szeregu wniosków o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku. Powyższe czynności były charakterystyczne z uwagi na to, że były podejmowane na podstawie i w granicach prawa procesowego, lecz nie zmierzały do osiągnięcia celu, w którym odpowiednie instytucje procesowe zostały ustanowione.

Oprócz wprowadzenia ustawowej definicji nadużycia prawa procesowego, przewidziano także sankcje mające przeciwdziałać nadużyciu prawa procesowego, a mianowicie możliwość: 1) wymierzenia grzywny, 2) obciążenia dodatkową częścią, bądź nawet całością kosztów procesu, na wniosek strony przeciwnej, 3) obciążenia kosztami procesu podwyższonymi odpowiednio do spowodowanego nadużyciem zwiększenia nakładu pracy strony przeciwnej na prowadzenie sprawy, 4) podwyższenia stopy odsetek należnych od zasądanego świadczenia odpowiednio do spowodowanej nadużyciem zwłoki w rozpoznaniu sprawy.

Przepis art. 6 § 2 k.p.c. ma na celu podniesienie aktywności stron i uczestników postępowania cywilnego. Na nich bowiem spoczywa ciężar twierdzenia i dowodzenia w postępowaniu cywilnym⁸. Rolą sądu jest oceniać czynności podejmowane przez strony i uczestników postępowania związane z wykazaniem swoich twierdzeń oraz faktów, na podstawie których będzie wydawane merytoryczne rozstrzygnięcie w sprawie. Relacje występujące pomiędzy zasadą ujętą w art. 6 § 2 k.p.c. a innymi instytucjami podejmującymi zagadnienie koncentracji materiału dowodowego w klarowny sposób prezentuje K. Weitz. Należy opowiedzieć się za jego stanowiskiem, wskazując, że regulacja art. 6 § 2 k.p.c. ma charakter uniwersalny i ogólny w tym sensie, że ma na względzie

---

⁸ H. Dolecki, *Ciężar dowodu w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 1998, s. 102.

przytaczanie przez strony okoliczności faktycznych i dowodów w każdym rodzaju postępowania i na każdym jego etapie⁹.

Usprawnieniu przebiegu postępowania drugoinstancyjnego ma sprzyjać wyeliminowanie powtórzeń np. poprzez zaniechanie wielokrotnego badania przez sądy różnych instancji wymogów formalnych apelacji (odpowiednio zażalenia) oraz zachowania terminów przy wnoszeniu apelacji (odpowiednio zażalenia). Podobny cel ma być osiągnięty poprzez upowszechnienie zażalenia poziomego. W obszernym zakresie znowelizowano postępowanie zażaleniowe, przyjmując dwojakiego rodzaju model tego postępowania: klasyczne zażalenie wnoszone do sądu II instancji, jak też zażalenie poziome wnoszone i rozpatrywane przez inny skład tego samego sądu.

Ponadto przywrócono odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych, wprowadzono zmiany w innych postępowaniach odrębnych, zwiększono zakres uprawnień referendarzy sądowych. Podjęto działania zmierzające do podniesienia skuteczności egzekucji, w szczególności komornik przy sądzie dokonuje wyboru formy egzekucji, mając na uwadze najwyższą spodziewaną efektywność prowadzonego postępowania.

Wśród zmian postępowania procesowego wprowadzonych ustawą z 4.07.2019 r., które oddziałują na przebieg postępowania rozpoznawczego, należy wyróżnić nowe regulacje dotyczące m.in.: wymogów formalnych pozwu, postępowania w celu przygotowania rozprawy, nadużycia prawa procesowego, powództwa oczywiście bezzasadnego, przebiegu postępowania dowodowego, wyłączenia sędziego, apelacji oczywiście bezzasadnej, nowych wymogów konstrukcyjnych apelacji, zażalenia na postanowienia kończące postępowanie w sprawie, rozpoznawania tzw. łańcucha zażaleń wnoszonych jedynie dla zwłoki, nowych kompetencji referendarzy sądowych. Wszystkie te zagadnienia będą omówione w ramach opracowania w aspekcie ich stosowania w praktyce.

Autorzy

---

⁹ K. Weitz, *System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 15; por. także K. Weitz, *Między systemem dyskrecyjnej władzy sędziego a systemem prekluzji – ewolucja regulacji prawa polskiego* [w:] *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, Materiały Konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego, Szczecin–Niechorze 28–30.09.2007 r., Warszawa 2009, s. 73 i n.

Rozdział 1

WYMOGI FORMALNE POZWU I ODPOWIEDZI NA POZEW W POSTĘPOWANIU ZWYKŁYM ORAZ POSTĘPOWANIU ODRĘBNYM W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

1.1. Obowiązki stron postępowania cywilnego

Sąd wydaje merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy na podstawie faktów, które ustala w toku prowadzonego postępowania rozpoznawczego.

Dotychczasowy przepis art. 6 § 2 k.p.c. nakładał na strony i uczestników postępowania cywilnego obowiązek przytaczania wszystkich **okoliczności faktycznych** i dowodów bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko. W wyniku nowelizacji z 4.07.2019 r. przedmiotowy przepis został zmieniony i obecnie strony, jak też uczestnicy postępowania zobowiązani są do przedstawiania **faktów**, a nie całokształtu okoliczności faktycznych. Przedmiotową zmianę należy ocenić pozytywnie, gdyż umożliwi to nie tylko sądowni, lecz także stronom postępowania w procesie i uczestnikom w postępowaniu nieprocesowym ustalenie, jakie fakty są bezsporne, a jakie będą wymagały ustalenia w trakcie postępowania rozpoznawczego.

W uzasadnieniu merytorycznego rozstrzygnięcia wyroku (odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym – postanowienia co do istoty sprawy), wskazując podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, sąd powinien wskazać, które fakty uznał za udowodnione. Sąd rozstrzyga sprawę co do istoty na podstawie całokształtu okoliczności faktycznych, ale w uzasadnieniu wydanego wyroku konieczne jest wskazanie, jakie fakty stanowiły podstawę do wydania rozstrzygnięcia umożliwi stronom, a ewentualnie (w przypadku zaskarżenia rozstrzygnięcia) także sądowi II instancji, weryfikację czy ustalenia były prawidłowe. W trakcie postępowania wyjaśniającego strony będą udawadniać fakty przez nich powołane, za pomocą zgłoszonych środków dowodowych, jeżeli zostaną dopuszczone przez sąd. Następnie, w wyniku uznania danego faktu za udowodniony,

sąd dokona subsumpcji pod stosowną normę prawa materialnego, jaka będzie stanowić podstawę prawną merytorycznego rozstrzygnięcia. A zatem sąd dokona subsumpcji ustalonych w toku prowadzonego postępowania faktów pod dyspozycję określonej normy prawa materialnego.

Wątpliwości interpretacyjne i pytania:

- Czy fakty i okoliczności faktyczne to pojęcia tożsame?

Obecnie strony i uczestnicy postępowania nieprocesowego w ramach ciężarów procesowych są zobowiązani do przedstawiania **faktów**, a nie jak dotychczas – całokształtu okoliczności faktycznych. Wydaje się, że przyczyni się to do usprawnienia prowadzenia postępowania wyjaśniającego, a jednocześnie umożliwi ustalenie faktów mających istotne znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

Obowiązek związany ze wskazywaniem faktów dotyczyć będzie nie tylko pozwu, lecz także wszystkich pism procesowych składanych w postępowaniach cywilnych, gdyż znowelizowany został przepis art. 126 § 1 pkt 5 k.p.c., nakładający obowiązek wskazania faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie oraz wskazania dowodu na potwierdzenie każdego z tych faktów. W myśl przepisu art. 126 § 1 k.p.c. każde pismo procesowe powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane;
- 2) imiona i nazwiska lub nazwy stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- 3) oznaczenie rodzaju pisma;
- 4) osnovę wniosku lub oświadczenia;
- 5) w przypadku gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia – wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów;
- 6) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
- 7) wymienienie załączników.

W przypadku wskazania w treści pisma załączników należy dołączyć do pisma procesowego załączniki wymienione w tym piśmie (art. 126 § 1¹ k.p.c.).

Przedmiotowa regulacja ma służyć wyeliminowaniu dotychczasowych wątpliwości odnośnie do tego, jak należałoby konstruować pisma procesowe, a także powinna usprawnić czynności sądu związane z ustalaniem faktów mających stanowić przedmiot dowodu na poparcie wniosku lub oświadczenia strony (odpowiednio uczestnika postępowania).

Znowelizowany przepis art. 126 § 1 k.p.c. może jednak w praktyce powodować wątpliwości interpretacyjne i pytania. Ustawa wymaga **wskazania faktów**, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, a ponadto **wskazania dowodu** na wykazanie każdego z tych faktów, ale jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne do

rozstrzygnięcia złożonego wniosku lub oświadczenia. Na stronę (odpowiednio uczestnika postępowania nieprocesowego) niejako przerzucony zatem został ciężar związany z oceną, czy w danej sprawie konieczne jest konkretne wskazywanie dowodów dla wykazania faktów. W celu uniknięcia niekorzystnych skutków procesowych, związanych z uznaniem przez sąd, że dany fakt nie został wykazany, a w konsekwencji oddalony zostanie wniosek, w zasadzie w każdym przypadku warto przyporządkować dany dowód do określonego faktu.

1.2. Pozew – wymogi formalne pozwu w sprawach cywilnych

Przepis art. 187 § 1 k.p.c. zawiera określenie obligatoryjnych elementów, jakie powinien spełniać pozew jako pierwsze pismo procesowe, inicjujące wszczęcie postępowania cywilnego.

Stosownie do art. 187 § 1 k.p.c. pozew nie tylko powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, lecz także zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
- 2) oznaczenie daty wymagalności roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia;
- 3) wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu;
- 4) informację, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

Pozew ponadto może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:

- 1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
- 2) dokonanie oględzin;
- 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu lub przedmiotu oględzin;
- 4) zażądanie dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, wraz z uprawdopodobnieniem, że strona sama nie może ich uzyskać.

Ze zmianą art. 126 § 1 k.p.c. związana jest także zmiana art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., wprowadzającego wymóg, aby w pozwie dokonać **wskazania faktów, na których powód opiera swoje żądanie**. Zgodnie bowiem z przepisem art. 187 § 1 pkt 2 pozwu zawierać powinien wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu. Dotychczasowy termin „okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie” zastąpiono pojęciem „fakty, na których powód opiera

swoje żądanie”. Pozornie może się wydawać, że zmiana ma charakter redakcyjny, ale w istocie służy podkreśleniu, iż w toku postępowania cywilnego przedmiotem dowodu są fakty. Przedmiotowa zmiana umożliwi sądowi poznanie faktów stanowiących podstawę faktyczną powództwa. Sąd będzie mógł także dokonać analizy, czy dany fakt będzie wymagał przeprowadzenia dowodów, czy też jako fakt nieistotny nie będzie wymagał przeprowadzania dowodu. Podanie w treści pozwu faktów, na których powód opiera dochodzone roszczenie, nie tylko ułatwi sądowi dokonanie oceny zasadności twierdzeń powoda, lecz także pozwoli stronie pozwanej na podjęcie stosownej obrony prawnoprocesowej. W sytuacji konkretnego wskazania faktów przez powoda pozwany będzie mógł ustosunkować się do tych faktów, a w szczególności odnieść się do tego, czy potwierdza poszczególne fakty, złożyć oświadczenie, czy uznaje te fakty za przyznane, czy też są to fakty sporne. W efekcie postępowanie wyjaśniające będzie można ograniczyć wyłącznie do ustalenia faktów spornych pomiędzy stronami, mających istotne znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sporu. Podkreślić należy, że materiał procesowy powstaje w wyniku inicjatywy stron postępowania, wskazujących fakty oraz zgłaszających dowody na ich poparcie, stosownie z rozkładem i zasadami twierdzenia i dowodzenia. Znowelizowane brzmienie przepisu art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. służy zatem usprawnieniu przebiegu postępowania dowodowego poprzez koncentrację materiału procesowego. Przedmiotowa regulacja wymaga współdziałania stron postępowania, stanowiąc system ciężarów procesowych, wymagający wykonywania przyznanych stronom uprawnień dla uzyskania korzyści procesowych¹.

Dodatkowo zmieniony został przepis art. 187 § 2 pkt 4 k.p.c., zgodnie z którym żądając dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, należy jednocześnie uprawdopodobnić, że strona sama nie może ich uzyskać.

Wątpliwości interpretacyjne i pytania:

- Czy przepis art. 156² k.p.c. obliguje sąd do wskazania przepisu, na podstawie którego może oddalić powództwo, a bez tego podania nie może go oddalić?

Przepis art. 156² k.p.c. stanowi, że jeżeli w toku posiedzenia okaże się, że o żądaniu lub wniosku strony można rozstrzygnąć na innej podstawie prawnej niż przez nią wskazana, uprzedza się o tym strony obecne na posiedzeniu. Przedmiotowa regulacja nie oznacza, że sąd jest związany podstawą prawną wskazaną przez stronę, lecz ma jedynie umożliwić stronie podjęcie ewentualnie czynności, które pozwolą na prawidłowe ustalenie stanu faktycznego sprawy, który stanowi podstawę do zastosowania określonej normy prawa materialnego. Zakres rozpoznania sprawy wyznacza bowiem zgłoszone żądanie przez powoda i przytoczone na jego uzasadnienie fakty. Mając na uwadze treść przepisu art. 321 § 1 k.p.c., sąd nie może wydać orzeczenia na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Wprowadzie na podstawie regulacji przewidzianej

¹ M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947, s. 171.

w przepisie art. 205³ § 4 k.p.c. przewodniczący może zobowiązać stronę reprezentowaną przez zawodowego pełnomocnika do wskazania w piśmie przygotowawczym podstaw prawnych jej żądań i wniosków, ograniczając w miarę potrzeby zakres tego wskazania, jednakże wskazanie podstawy prawnej nie jest dla sądu orzekającego w sprawie w żaden sposób wiążące. Zważywszy na treść przepisu art. 156² k.p.c. uznać należy, że zmiana podstawy prawnej rozstrzygnięcia w okolicznościach danej sprawy, która powoduje zmianę reżimu odpowiedzialności, nakłada na przewodniczącego powinność poinformowania stron o zamierzonej zmianie. Jeszcze przed dodaniem przepisu art. 156² k.p.c. Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że: „Ponieważ do istoty konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) należy sprawiedliwość proceduralna obejmująca prawo do rzetelnego procesu, w którym podstawowym uprawnieniem jest możliwość bycia wysłuchanym, naruszenie przez sąd tego uprawnienia stron, przez rozstrzygnięcie o rozszczeniu na innej podstawie prawnej niż wskazywana przez stronę, bez poinformowania o takiej możliwości przed zamknięciem rozprawy, dla umożliwienia stronom wypowiedzenia się, skutkuje nieważnością postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.)”². Zdaniem Sądu Najwyższego w sytuacji zatem, gdy sąd wydał orzeczenie, powołując się na inną podstawę prawną przytoczoną przez stronę w żądaniu lub jej wniosku, w warunkach braku poinformowania stron przed zamknięciem rozprawy o zamierzonej zmianie kwalifikacji prawnej uwzględnienia dochodzonego przez powoda roszczenia, dojdzie do nieważności postępowania³.

Wobec **rezygnacji przez ustawodawcę z obowiązkowego stosowania formularzy** uchylony został przepis art. 187¹ k.p.c. W uzasadnieniu projektu nowelizacji dokonanej ustawą z 4.07.2019 r. stwierdzono, że: „Zniesienie obowiązku stosowania formularzy nie oznacza zakazu ich stosowania: strony mogą z nich korzystać dobrowolnie. Możliwość ta nie wymaga szczególnej dekretacji, ponieważ żaden przepis nie zakazuje, by wnoszone przez stronę pismo procesowe miało postać formularza”⁴. Przy czym pomimo uchylecia przepisu art. 187¹ k.p.c. nie został uchylony art. 130¹ § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli pismo procesowe, które powinno być wniesione na urzędowym formularzu, nie zostało wniesione na takim formularzu lub nie może otrzymać prawidłowego biegu na skutek niezachowania innych warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę do jego poprawienia lub uzupełnienia w terminie tygodniowym, przesyłając złożone pismo. Wezwanie powinno wskazywać wszystkie braki pisma oraz zawierać pouczenie o treści § 2, w myśl którego w razie bezskutecznego upływu terminu lub ponownego złożenia pisma dotkniętego brakami przewodniczący zarządza zwrot pisma. Sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty oraz sprzeciw od nakazu zapłaty sąd odrzuca. Przedmiotowa regulacja nie będzie miała zastosowania, skoro obecnie wniesienie pisma na urzędowym formularzu nie jest już obowiązkowe.

² Por. wyrok SN z 19.03.2015 r., IV CSK 368/14, LEX nr 1657598.

³ Por. wyrok SN z 2.12.2011 r., III CSK 136/11, LEX nr 1131125; uchwała SN z 17.02.2016 r., III CZP 108/15, OSNC 2017/2, poz. 14.

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejm. nr 3137, VIII kadencja.

Izabella Gil – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UWr; radca prawny z wieloletnim doświadczeniem w reprezentowaniu podmiotów gospodarczych; wykładowca na szkoleniach dla aplikantów, radców prawnych, adwokatów, sędziów i prokuratorów; specjalizuje się w szeroko rozumianym postępowaniu cywilnym, postępowaniach: upadłościowym, restrukturyzacyjnym oraz gospodarczym; autorka wielu opracowań (monografii, komentarzy, artykułów) poświęconych tym dziedzinom.

Piotr Gil – doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Prywatnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego; radca prawny z ponaddwudziestoletnim doświadczeniem; wykładowca prowadzący szkolenia dla Okręgowych Izb Radców Prawnych we Wrocławiu i Wałbrzychu oraz dla Okręgowej Rady Adwokackiej we Wrocławiu; autor i współautor publikacji z zakresu postępowania cywilnego.

Adrian Borys – doktorant w Zakładzie Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; aplikant radcowski w Okręgowej Izbie Radców Prawnych we Wrocławiu.

Publikacja stanowi praktyczne omówienie najnowszych zmian w procedurze cywilnej odnoszących się do postępowania rozpoznawczego.

Uwzględniono w niej wszystkie zmiany wprowadzone do Kodeksu postępowania cywilnego na mocy nowelizacji z 4.07.2019 r. oraz wpływ na postępowanie cywilne przepisów ustawy z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Autorzy – będący zarówno teoretykami prawa, jak i praktykami występującymi przed sądami w charakterze profesjonalnych pełnomocników – odpowiadają na pytania i wyjaśniają wątpliwości adwokatów i radców prawnych dotyczące stosowania nowych lub znowelizowanych instytucji prawa procesowego, które pojawiły się w trakcie cyklu szkoleń zorganizowanych przez Wolters Kluwer Polska.

Książka jest przeznaczona dla prawników praktyków, aplikantów zawodów prawniczych oraz pracowników naukowych zajmujących się omawianą tematyką.

ISBN 978-83-8187-879-1

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL